

ҚАЗАҚСТАН
КӘСІПКЕРЛЕРІНІҢ
ҚҰҚЫҚТАРЫН ҚОРҒАУ
ЖӨНІНДЕГІ УӘКІЛ

ӘЛЕУМЕТТІК ЗЕРТТЕУ

ІСКЕРЛІК АХУАЛ-2015

www.ombudsmanbiz.kz
2017 жыл

ІСКЕРЛІК АХУАЛ-2015

«ҰЛТТЫҚ КӘСІПКЕРЛЕР ПАЛАТАСЫ ТУРАЛЫ» ЗАҢ

«Іскерлік ахуал» рейтингі – кәсіпкерлік қызметті жүргізу шарттарын тәуелсіз зерттеу, ол нормативтік құқықтық актілер мен реттеу құралдарының реттеушілік әсерін ашық талдау, сондай-ақ қалыптасқан құқық қолдану тәжірибесін талдау нәтижелеріне негізделген орталық мемлекеттік және жергілікті атқарушы органдардың жұмыс нәтижесін бағалау және салыстыру мақсатында жүргізіледі (Заңның 1-бабы).

Бизнес-ортаны бағалау бойынша **30-дан астам** халықаралық әдістеме қолданылды

Enterprise Survey,
Дүниежүзілік банк

Ұлыбритания
үкіметі

Америка
банкі

Financial Times
and The Economist

Ресей
тірегі

Эрнст энд
Янг

4600 респондент сауалнамаға қатысты

Зерттеу **16 өңірдің барлығында** (қалалар мен ауылдарда) жүргізілді

ІСКЕРЛІК АХУАЛ ФАКТОРЛАРЫ

- Әкімшілік реттеу.
- Мемлекеттік қолдау.
- Жылжымайтын мүлік.
- Адами ресурстар.
- Қаржы ресурстары.

- ЗЕРТТЕУ АЯСЫНДА БИЗНЕС ОРТАНЫ БАҒАЛАУ БОЙЫНША 30-ДАН АСА МАҢЫЗДЫ ЗЕРТТЕУ ТАЛҚЫЛАНДЫ. ПАЙДАЛАНЫЛҒАН ФАКТОРЛАР ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ТӘЖІРИБЕГЕ ТОЛЫҒЫМЕН СӘЙКЕС КЕЛЕДІ

	1 Дүниежүзілік тәжірибе және факторлар тізбесі	2 Респонденттердің сипаттамалары	3 «IA-2015» зерттеу нәтижелері				
	 Іскерлік ахуал, Қазақстан	 Эрнст энд Янг	 Enterprise Survey, Дүниежүзілік банк	 Ұлы-британия үкіметі	 Ресей тірегі	 Америка банкі	 Financial Times and The Economist
Қаржы ресурстары	+	+	+	+	+	+	+
Адами ресурстар	+	+	+	×	+	+	+
ШОБ мемлекеттік қолдау	+	+	×	+	×	+	+
Әкімшілік реттеу	+	+	+	×	+	+	+
Жылжымайтын мүлік және инфрақұрылым	+	×	+	×	+	×	×
Бизнестің ішкі ортасы	+	×	×	+	×	+	+
Сыбайлас жемқорлық және көлеңкелі экономика	+	×	+	×	×	×	+

«ІСКЕРЛІК АХУАЛ» ФАКТОРЛАРЫНЫҢ ТІЗБЕСІ

ДАЛА ЖҰМЫСТАРЫ

ӘДІСТЕМЕ ЖӘНЕ ӨҢДЕУ

«Ішкі орта» көрсеткіші рейтингті бағалауда пайдаланылмайды

■ «ІСКЕРЛІК АХУАЛ- 2015» ЗЕРТТЕУІНІҢ ІРІКТЕУІ ЖӘНЕ НЫСАНАЛЫ ТОБЫ

	3 «ІА-2015» зерттеуінің нәтижелері		
	2013	2014	2015
1 Дүниеүздік тәжірибе және факторлардың тізбесі	2 Респондентер сипаттамалары		
НЕГІЗГІ СИПАТТАМАЛАРЫ			
РЕСПОНДЕНТЕРДІҢ САНЫ	1 200	2 700	4 600
ЗЕРТТЕУ ГЕОГРАФИЯСЫ	2015 жылы зерттеуде GEM аналогиясы бойынша екі респондент санаты ескерілді. Бұл – әлеуетті және жұмыс істеп жатқан кәсіпкерлер.		
НЫСАНАЛЫ ТОП	Зерттеу Қазақстанның барлық 14 облысында және Астана мен Алматы сияқты 2 республикалық маңызы бар қалаларда жүргізілді. Зерттеу қалалық және ауылдық елді мекендерді қамтыды.		
ІРІКТЕУ ҚАТЕЛІГІ	4600 респондентке сауалнама жүргізілген кезде іріктеу қателігі шамамен 2% құрады. Бұл ретте, халықаралық стандарттар бойынша, егер іріктеу қателігі 5 % көлемінде болса, деректер дәйекті деп саналады.		
САУАЛНАМА ӘДІСТЕМЕСІ	Осы жылы зерттеу сұхбаттасу әдісінің көмегімен жүргізілді, бұл анықталған нәтижелердің қателігін айтарлықтай төмендетеді.		
СҰРАҚТАРДЫҢ МАЗМҰНЫ	2015 жылы әкімшілік реттеу, сыбайлас жемқорлық және “көлеңкелі экономика” бойынша сұрақтардың саны көбейіп, сапасы жақсарды.		

«ІСКЕРЛІК АХУАЛ–2015» РЕСПОНДЕНТЕРІНІҢ НЕГІЗГІ СИПАТТАМАСЫ

1 Дүниеүзілік тәжірибе және факторлардың тізбесі

2 Респондентер сипаттамалары

3 «ІА-2015» зерттеуінің нәтижелері

**АУЫЛДЫҢ ҚАЛАҒА
АРАҚАТЫНАСЫ**

75% - қала
25% - ауыл

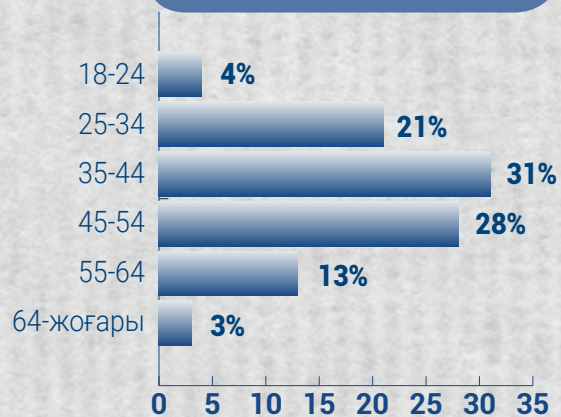
**РЕСПОНДЕНТЕРДІҢ
ГЕНДЕРЛІК ҚҰРЫЛЫМЫ**

50:50

**РЕСПОНДЕНТЕРДІҢ
БІЛІМ ДЕҢГЕЙІ**

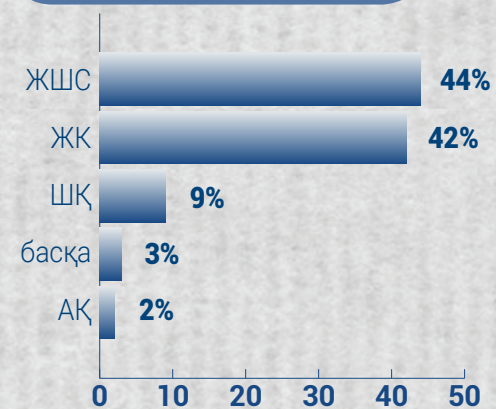
**РЕСПОНДЕНТЕРДІҢ
ЖАС САНАТТАРЫ**

**РЕСПОНДЕНТЕРДІҢ
ҰЛТТЫҚ ҚҰРАМЫ**

**КӘСІПКЕРЛІК
НЫСАНДАРЫ**

1 Дүниеүзілік тәжірибе және факторлардың тізбесі

2 Респондентер сипаттамалары

3 «ІА-2015» зерттеуінің нәтижелері

«ІСКЕРЛІК АХУАЛ – 2015» ФАКТОРЛАРЫНЫҢ НӘТИЖЕСІ

	1 Дүниеүздік тәжірибе және факторлардың тізбесі		2 Респондентер сипаттамалары		3 «ІА-2015» зерттеуінің нәтижелері	
	ӘКІМШІЛІК РЕТТЕУ	ЖЫЛЖЫМАЙТЫН МҮЛІК ЖӘНЕ ИНФРАҚҰРЫЛЫМ	АДАМИ РЕСУРСТАР	ҚАРЖЫ РЕСУРСТАРЫ	МЕМЛЕКЕТТІК ҚОЛДАУ	
Астана қ.	50%	81%	78%	67%	74%	
Ақтөбе обл.	45%	78%	80%	69%	60%	
Алматы қ.	43%	78%	78%	67%	58%	
Павлодар обл.	42%	78%	85%	62%	57%	
Қарағанды обл.	47%	74%	71%	60%	72%	
ОҚО	48%	73%	77%	71%	72%	
Атырау обл.	47%	74%	71%	54%	69%	
Маңғыстау обл.	44%	70%	78%	59%	71%	
Жамбыл обл.	40%	73%	61%	62%	68%	
ШҚО	49%	68%	77%	54%	62%	
Алматы обл.	43%	72%	69%	54%	61%	
Қызылорда обл.	43%	74%	76%	59%	63%	
БҚО	44%	72%	69%	62%	67%	
Ақмола обл.	43%	70%	81%	61%	64%	
СҚО	40%	68%	71%	58%	63%	
Қостанай обл.	43%	67%	76%	62%	50%	

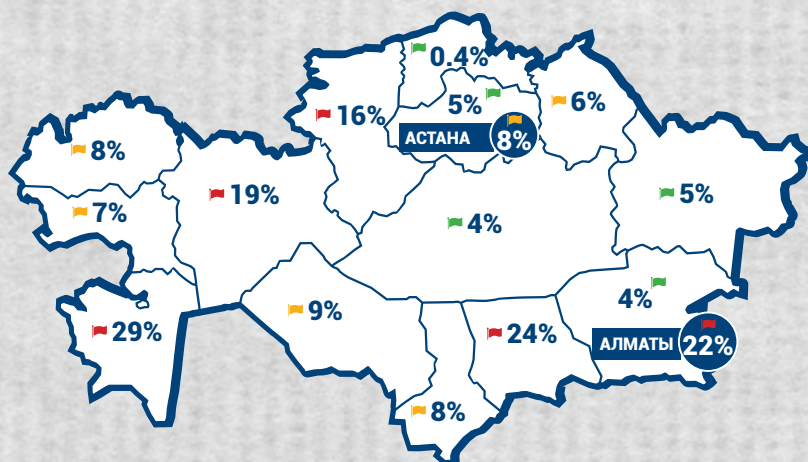
*100% аталған фактор бойынша барынша мүмкін жоғары көрсеткіш, қара көк түспен осы фактор бойынша үздік өңірлер көрсетілген

A tall, white lighthouse stands on a dark, rocky cliff overlooking the ocean at night. A bright beam of light emanates from the top of the lighthouse, illuminating the sky. The lighthouse is surrounded by several small, white buildings with dark roofs. The ocean is dark, with some rocks visible in the foreground.

**Іскерлік ахуал – 2015:
арнайы шолу**

**«ҚР жемқорлықтың жай-күйіне
кәсіпкерлер көзқарасы»**

ӨҢІРЛЕРДЕГІ СЫБАЙЛАС ЖЕМҚОРЛЫҚ ДЕҢГЕЙІ

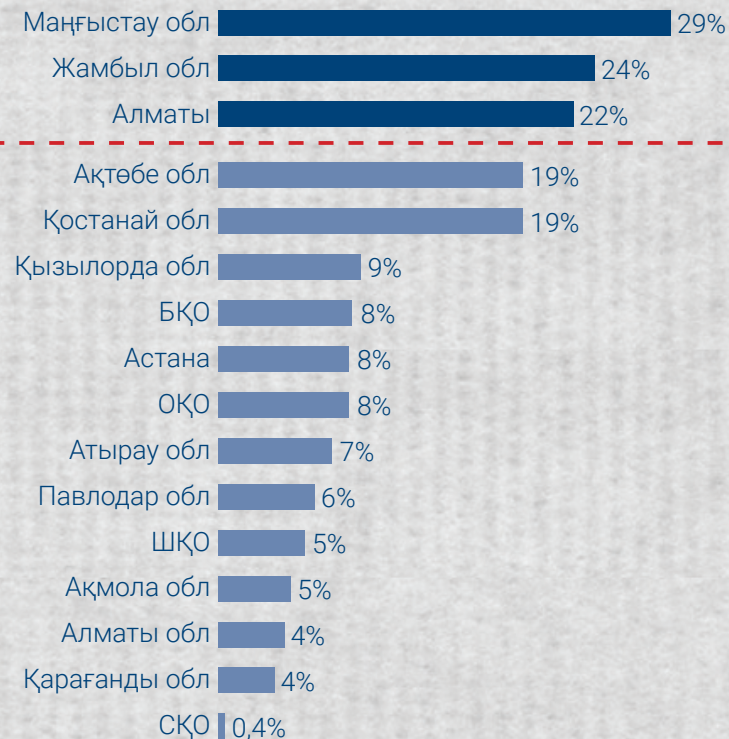

ТҮСІНІКТЕМЕ

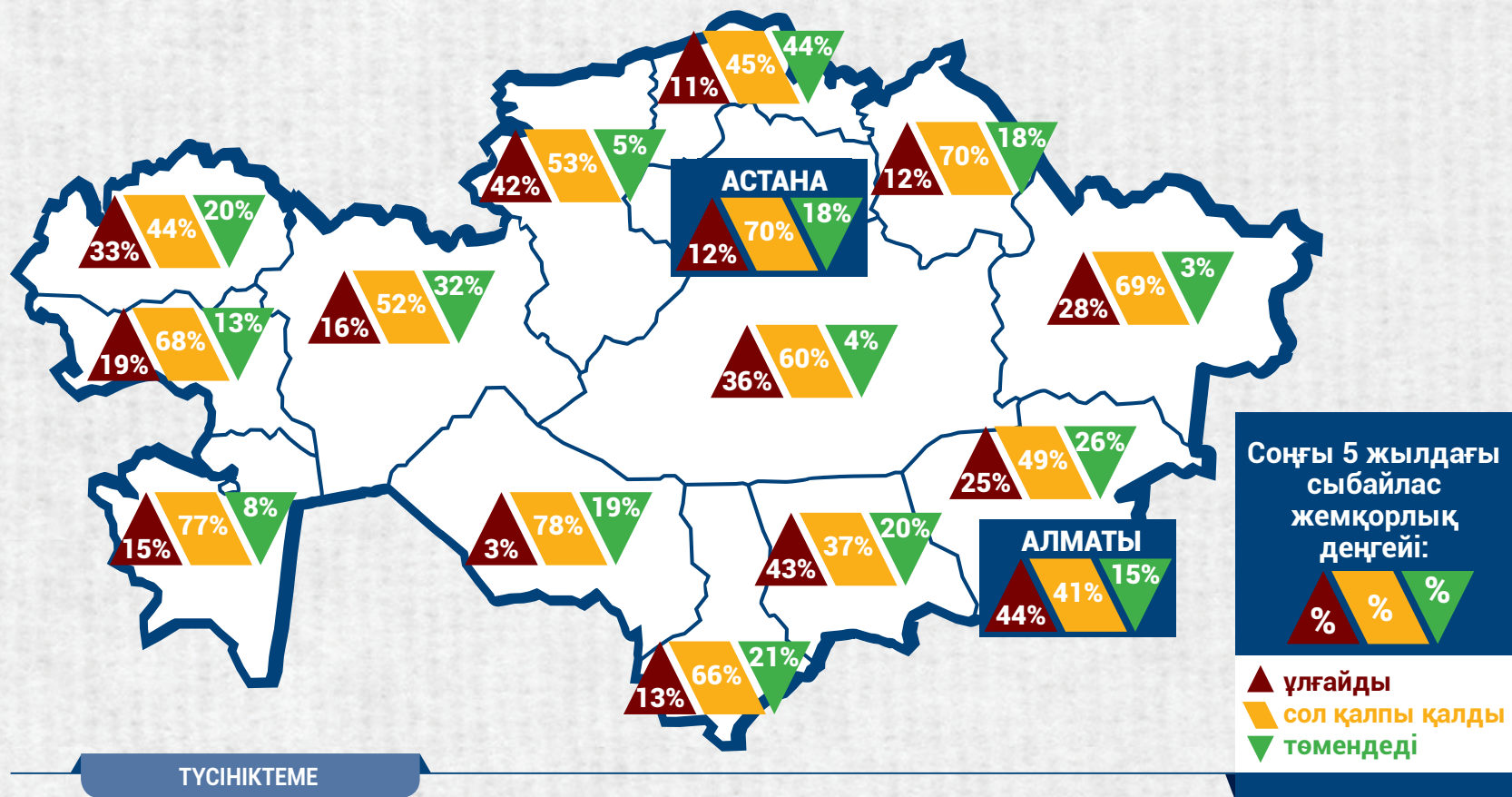
Индекс 0-ден бастап 100% дейінгі меже бойынша есептеледі, онда 0 % сыбайлас жемқорлықтың жоқтығы туралы куәландырады, ал 100% - сыбайлас жемқорлықтың кең таралғанын бейнелейді.

Іскерлік сыбайлас жемқорлықтың ауқымын, кәсіпкерлерді сыбайлас жемқорлыққа итермелейтін факторларды, сондай-ақ сыбайлас жемқорлық ықпалының субъективтік қабылдануын анықтау мақсатында жүргізілген зерттеу аясында “Іскерлік ахуал 2015” 11-сұрағы бойынша кәсіпкерлердің сауалнама нәтижелері жеке талқыланды. Сұрақтар сыбайлас жемқорлық туралы дүниежүзілік баяндамаларды талдау негізінде әзірленді және Қазақстанда өз қызметін жүзеге асыратын кәсіпорындар үшін бейімделді.

ӨҢІРЛЕРДЕГІ СЫБАЙЛАС ЖЕМҚОРЛЫҚ ДЕҢГЕЙІ, %

■ СОҢҒЫ 5 ЖЫЛДАҒЫ СЫБАЙЛАС ЖЕМҚОРЛЫҚ ДИНАМИКАСЫ

Сыбайлас жемқорлық деңгейінің өзгеруі бойынша: респондентер СҚО-да (44%), Ақмола облысында (40%) және Астана қ. (35%) сыбайлас жемқорлықтың айтарлықтай төмендегенін атап көрсетті; Алматы қ. (44%), Жамбыл (43%) және Қостанай (42%) облыстарында сыбайлас жемқорлық деңгейінің артқаны байқалды. Жалпы, өңірлерде соңғы бес жыл бойы сыбайлас жемқорлықтың деңгейі бойынша қандай да бір өзгерістердің болмағаны байқалады.

■ ӨҢІРЛЕР ЖӘНЕ МЕМЛЕКЕТТІК ОРГАНДАРДАҒЫ СЫБАЙЛАС ЖЕМҚОРЛЫҚ ДЕҢГЕЙІ

	ТЖҚ	СЭҚ	СҚ	КҚ	ЭҚ	ЖАО	СжәнеҚБ
Ақмола обл	5,6%	9,8%	8,4%	5,6%	11,2%	7%	8,5%
Ақтөбе обл	34,3%	42,8%	34,3%	11,4%	28,5%	30%	25,7%
Алматы обл	10,3%	17,8%	30,4%	1%	12,6%	11,4%	7,5%
Алматы	24,8	28,9%	31,2%	12%	20,6%	30,5%	14,8%
Астана	14,6%	10,9%	20,7%	25,6%	2,4%	9,7%	4,8%
Атырау обл	7,7%	25,5%	33,2%	7,7%	12,8%	25,6%	25,6%
ШҚО	8,9%	28,5%	30,5%	2%	17,8%	16,5%	10,2%
Жамбыл обл	45,1%	35,7%	45,1%	10,5%	15,5%	12,5%	11,9%
БҚО	26,9%	26,9%	30%	31,2%	16,3%	22%	11,8%
Қарағанды обл	7%	8,2%	12,1%	8,3%	1%	5,1%	2,5%
Қостанай обл	18,7%	26%	46,8%	13,5%	12,5%	12,4%	10,3%
Қызылорда обл	9,6%	12,3%	4%	3%	5,5%	16,3%	10,8%
Маңғыстау обл	72,3%	91,3%	85%	34,3%	77,5%	79,2%	72,3%
Павлодар обл	25,7%	3%	3%	8,6%	4,2%	11,4%	30%
СҚО	2,1%	4,2%	3%	3%	3%	3%	2,1%
ОҚО	10%	18,4%	17,8%	8,2%	13,3%	16%	8,3%
Жалпы ел бойынша орташа көрсеткіш	20,23%	24,39%	27,22%	11,62%	15,92%	19,29%	16,07%

ТЖД – төтенше жағдайлар қызметі

КҚ – кеден қызметтері

СжәнеҚБ – сәулет басқармасы

СЭҚ – санитарлық-эпидемиологиялық қызмет

ЭҚ – экологиялық қызметтер

СҚ – салық қызметі

ЖАО – жергілікті атқарушы органдар

■ МӘСЕЛЕНІ БЕЙРЕСМИ ӘДІСПЕН ШЕШУ БАСТАМАСЫ

МӘСЕЛЕНІ БЕЙРЕСМИ ӘДІСПЕН ШЕШУ БАСТАМАШЫЛАРЫ, %

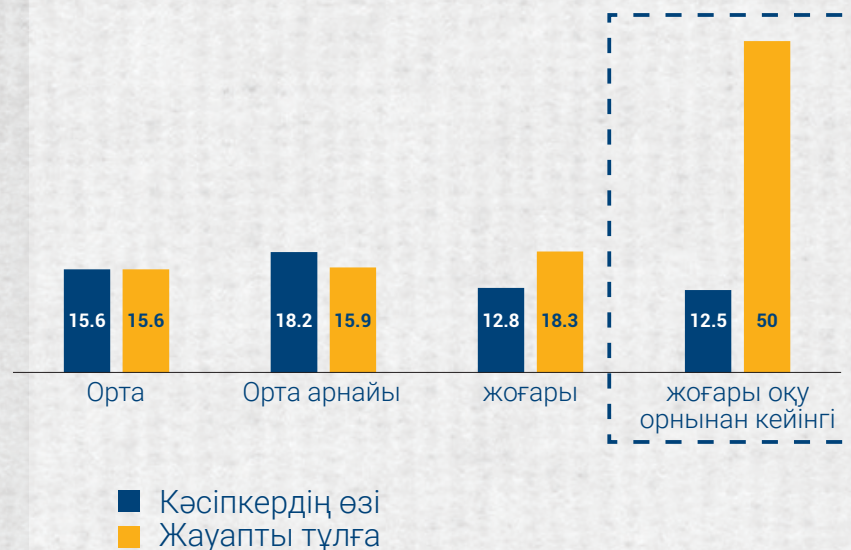

ТҮСІНІКТЕМЕ

Сауалнама көрсеткендей, сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылықтың бастамашысын дөп басып анықтау мүмкін емес. Сыбайлас жемқорлыққа бастамашылық етуге қатысушының мәртебесі емес, оның белгілі бір жағдайға душар болуы әсер етеді.

www.ombudsmanbiz.kz

МӘСЕЛЕНІ БЕЙРЕСМИ ӘДІСПЕН ШЕШУ БАСТАМАШЫЛАРЫ РЕСПОНДЕНТІҢ БІЛІМ ДЕҢГЕЙІНЕ БАЙЛАНЫСТЫ, %

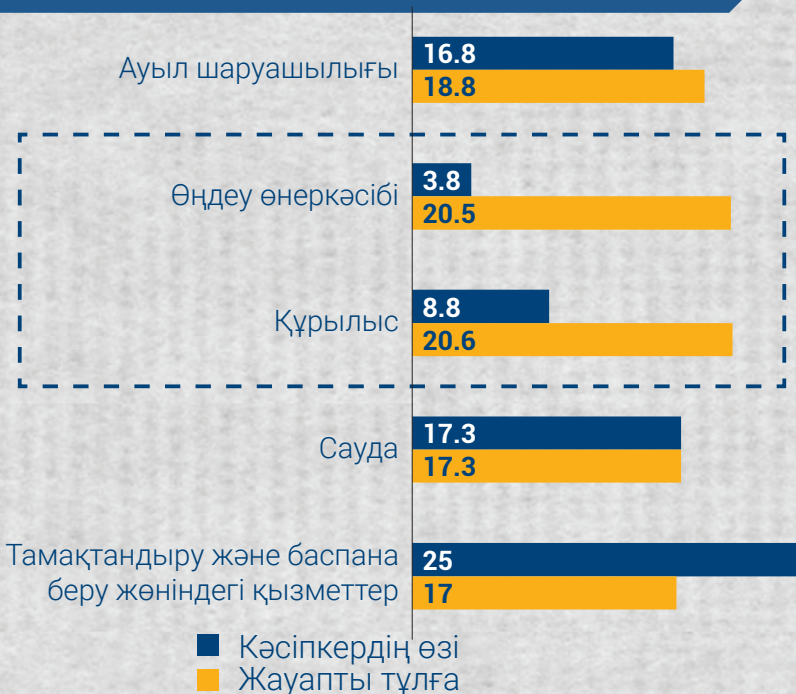

ТҮСІНІКТЕМЕ

Респондентердің жас құрылымын талдау көрсеткендей, кәсіпкерлердің білімі неғұрлым жоғары болса, соғұрлым аз сыбайлас жемқорлықты бастама етуге қабілетті, сондай-ақ олардың пікірі бойынша лауазымды тұлғалар оларды сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылықтарды жасауға көбірек итермелейді.

ӨНДІРГІШ СЕКТОРЛАР МЕН ҰЙЫМ ТҮРЛЕРІНЕ ҚАТЫСТЫ ЖАУАПТЫ ТҮЛҒАЛАРДЫҢ СЫБАЙЛАС ЖЕМҚОРЛЫҚ ФАКТІЛЕРІ ЖИІ ОРЫН АЛАДЫ.

САЛАЛАР БОЙЫНША МӘСЕЛЕНІ БЕЙРЕСМИ ӘДІСПЕН ШЕШУ БАСТАМАШЫЛАРЫ, %

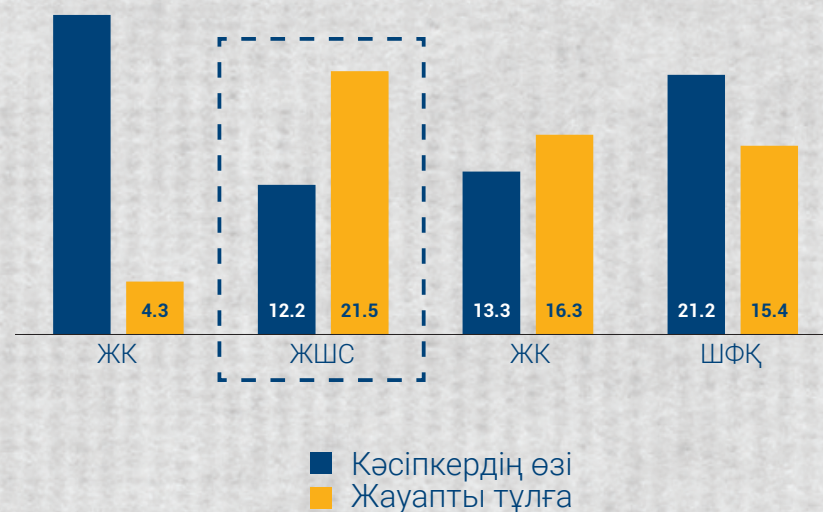

ТҮСІНІКТЕМЕ

Экономиканың екі секторына жауапты тұлғалар тарапынан ең көп ықпал етіледі: өңдеу өнеркәсібі және құрылыс, тағы да жоғары табыс нормалары бар салалар және экономиканың стратегиялық маңызды салалары. Аталған салалардың қалғанында бастама екі жақтан бірдей болады.

www.ombudsmanbiz.kz

ҰЙЫМ ТҮРЛЕРІ БОЙЫНША МӘСЕЛЕНІ БЕЙРЕСМИ ӘДІСПЕН ШЕШУ БАСТАМАШЫЛАРЫ, %

ТҮСІНІКТЕМЕ

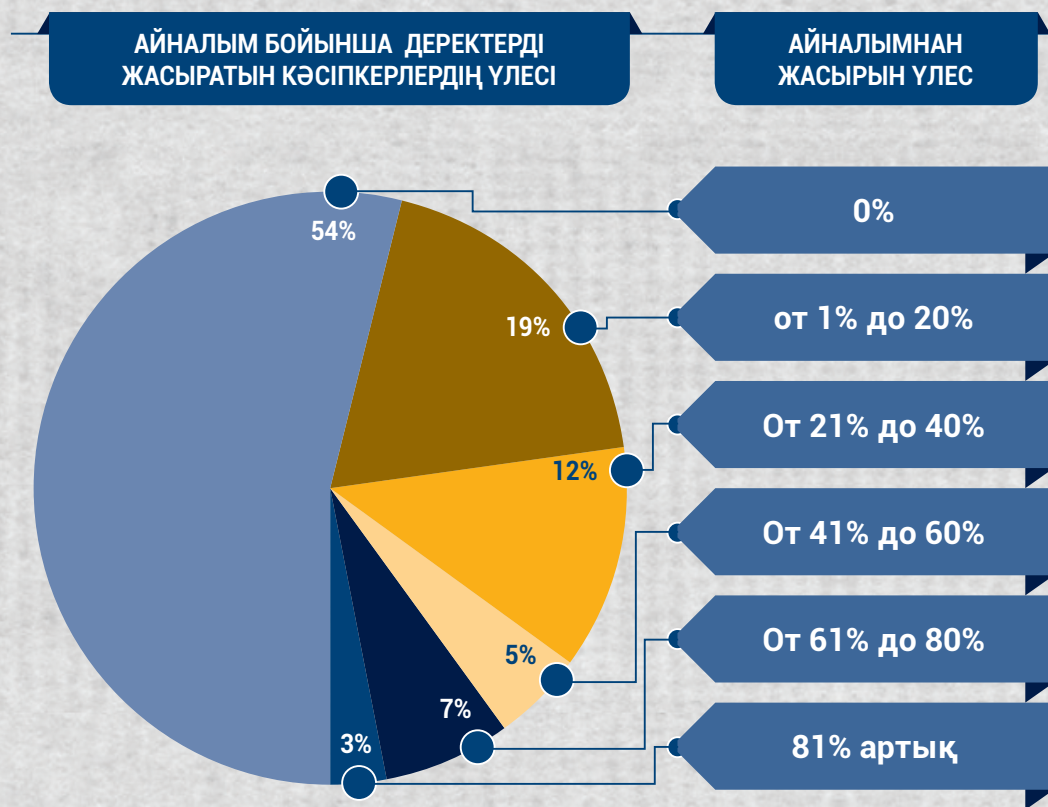
Ұйымдастыру нысаны бойынша жауапты тұлғалар көбінесе қызметін адал атқармайтын ЖШС-ке қатысты бастамашылық етеді, себебі ЖШС ең тиімді ұйымдастыру нысанына жатады. Жауапты тұлғалар үшін ең қолжетімсіз АҚ болып табылады, бірақ қажет болған жағдайда, ірі ұйымдастыру нысандарының өз мәселелерін шешу мүмкіндіктері бар.

**Іскерлік ахуал – 2015:
арнайы шолу**

**«ҚР-дағы көлеңкелі
экономиканың жай-күйіне
кәсіпкерлер көзқарасы»**

■ САЛЫҚ ҚЫЗМЕТІНЕ КӨРСЕТІЛМЕЙТІН КӘСІПОРЫН АЙНАЛЫМЫНЫҢ ЖАСЫРЫН ҮЛЕСІ

Жалпы алғанда, іс жүзінде **әрбір екінші кәсіпкер** салық қызметтерінен өзінің нақты айналымын жасырады.

ШОБ орта статистикалық субъектісі салық қызметінен шамамен **айналымның 18%** жасырады.

■ ӨҢІРЛЕРДЕГІ КӨЛЕҢКЕЛІ ЭКОНОМИКА

ЖАЛПЫ КӘСІПОРЫНДАРДЫҢ ІШІНДЕ КӨЛЕҢКЕЛІ КӘСІПОРЫНДАРДЫҢ САНЫ

КӨЛЕҢКЕЛІ ЭКОНОМИКАНЫҢ ТЕРЕҢДІГІ: КӨЛЕҢКЕЛІ АЙНАЛЫМ БОЙЫНША ӨҢІРЛЕР

САЛАЛАР БОЙЫНША КӨЛЕҢКЕЛІ ЭКОНОМИКА

ЖАЛПЫ КӘСІПОРЫНДАРДЫҢ ІШІНДЕ КӨЛЕҢКЕЛІ КӘСІПОРЫНДАРДЫҢ ҮЛЕСІ

Жылжымайтын мүлік операциялары ашық жасалмайды, бұл сала көлеңкелі компаниялардың саны және айналымы бойынша алда келеді.

Ауыл шаруашылығы және қаржы қызметі салаларындағы кәсіпкерлер ақпаратты ең аз жасыратындар қатарында.

КӘСІПОРЫНДАРДЫҢ КӨЛЕҢКЕЛІ АЙНАЛЫМЫ

ЕСКЕРТУ: салалар бойынша көлеңкелі экономиканы бағалау кезінде өз бетінше жұмыс істейтіндердің санаттары немесе ресми тіркелмеген кәсіпкерлер ескерілмеген.
Заңды кәсіпкерлік қызметпен айналысатын кәсіпкерлер ғана есепке алынды.

